

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΟΡΦΑΝΩΝ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΘΑΣΟΥ (1874)

Τάσος Ἄθ. Γριτσόπουλος

1. Ὁ ἀκαταπόνητος Θάσιος καὶ Θασιολόγος φιλόλογος καὶ συγγραφεὺς Κώστας Χιόνης, φιλόφρων πάντοτε πρὸς τοὺς Θασιοφίλους καὶ ὑποχρεωτικὸς καὶ ὕλης ποικίλης χορηγὸς καὶ ἀγάπης ἔμπλεως, συνηθίζει νὰ σκορπίζει ὑλικὸν πολὺτιμον ἀπὸ τὸ ἀκένωτον προσωπικὸν καὶ ἀπρόσωπο θησαυροφυλάκιον τῆς ὠραίας νήσου. Ἐντὶ νὰ ἐκμεταλλεῖται ὁ Χιόνης ὁ ἴδιος τὸ Θάσιον ὑλικόν, τὸ φιλοδωρεῖ πρὸς δικαίους καὶ ἀδίκους, φίλους καὶ ξένους, χάριν τῆς ἀναστροφῆς πρὸς τὴν ἀγαπημένην του —ἀγαπημένην γιὰ ὅλους ἡμᾶς— Θάσο.

Ἐλέφ λοιπὸν Κώστα Χιόνη, στὸ βῆμα ἀνέρχομαι μὲ ἀνάλογον θάρσος, ἔναντι μεγάλων καὶ θαυμαστῶν τῶν ἄλλων, κομίζων ἔλασσον στοιχεῖον —τὸν ὀβολὸν τῆς χήρας— γύρω ἀπὸ τὴν δραστηριότητα τῆς Τοπικῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ σοβαροῦ θέματος τῆς κοινωνικῆς ἀποστολῆς αὐτῆς. Πειθόμενος τοῖς Χιόνη ρήμασι, σπεύδω ν' αναφέρω ὅτι ὁ ἴδιος Κώστας Χιόνης ἔχει προηγηθῆ ἑπάνω σ' αὐτὸ τὸ θέμα. Πρόκειται γιὰ τὴν προστασία καὶ κοινωνικὴ περίθαλψιν τῶν ὀρφανῶν, ποὺ ἐμφανίζεται ὀργανωμένη μὲ πρωτότυπον τρόπο στὴν Θάσο τὸ πρῶτον τὸ 1875. Γνωστὴ εἶναι ἡ ἀνακοίνωσις Χιόνη στὴν Καβάλα, στὸ Α' Τοπικὸν Συμπόσιον τὸ 1977, δημοσιευμένη μελέτη πλέον στὸν εἰδικὸν Τόμο «Ἡ Καβάλα καὶ ἡ περιοχὴ τῆς» τὸ 1980 σὲ 30 περίπου σελίδες: «Ἡ συμβολὴ τῆς Ἐκκλησίας στὴν κοινωνικὴ περίθαλψιν τῶν ὀρφανῶν τῆς Θάσου κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνες τῆς Τουρκοκρατίας. Ὁ θεσμὸς τῶν ὀρφανοεπιτροπῶν (σσ. 471-499).

2. Ὑποχρεώνομαι ν' ἀναφερθῶ ἀμέσως στὰ πρῶτα δεδομένα ἐπὶ τοῦ θέματος ἀπὸ τὴν μελέτη Κώστα Χιόνη. Τὸ 1875 μὲ ἀπόφασιν τοῦ Μητροπολίτη Μαρωναίας συνεστήθη «Ἐπιτροπὴ τῶν Ὀρφανῶν Θάσου». Σκοπὸς «νὰ προστατεύσῃ καὶ διαφυλάξῃ τὰς ὀρφανικὰς περιουσίας ἀπὸ τὴν κακὴν διαχείρισιν ἢ τὴν ἄσκοπὴν πώλησιν τῶν κτημάτων τῶν ὀρφανῶν ἀπὸ μέρους τῶν κηδεμόνων των», καθ' ἃ ἐπεξηγεῖ ὁ Χιόνης. Ἡ «Ὀρφανοεπιτροπὴ» (καὶ ὁ νεο-

φανής ὄρος νομίζω εἶναι τοῦ Χιόνη) ἄρχισε ἀμέσως τὶς ἐργασίες τῆς ξεκινώ-
ντας ἀπὸ τὸν Θεολόγο, τὸ ἐνδιαφέρον τῆς ὅμως ἐπεξετείνετο καὶ στ' ἄλλα χω-
ριά, μὲ τὴν συνεργασία τῆς Δημογεροντίας. Συγκεκριμένα στὸ χωριὸ Ραχώ-
νι μαρτυρεῖ γιὰ τὸ θέμα τὸ Βιβλίον τῆς Κοινότητος, ὅπου καταχωρίσθη ἀντί-
γραφο τοῦ βιβλίου τῆς Ἐπιτροπῆς Ὀρφανῶν Θάσου μὲ καταγραφή τῶν ὀρ-
φανικῶν περιουσιῶν.

Παρακολουθώντας ὅσα γίνονται στὸ Ραχώνι ὁ Χιόνης προσφέρει πλῆθος
εἰδήσεων. Θητεία τῆς Ὀρφανοεπιτροπῆς, ἐτησία. Περιπτώσεις πού ἡ Ἐπι-
τροπὴ ἀντιμετώπιζε, λύσεις πού ἔδιδε. Τρόπος καταγραφῆς τῶν κατὰ περι-
πτώσιν στοιχείων. Καθόλου δραστηριότητος καὶ λειτουργία μέχρι τὸ 1881,
ὁπότε ἐπῆλθε οὐσιώδης ἀλλαγὴ, δηλ. ἐγινε σύστασις εἰδικῶν κατὰ χωρία Ὀρ-
φανοεπιτροπῶν καὶ μετετράπη σὲ ἀνώτερο ὄργανο ἐλέγχου ἢ ἀρχικῆ.

Κατὰ τ' ἀνωτέρω, βιβλία ὀρφανικῶν πράξεων ἀσφαλῶς ὑπῆρχαν στὶς
Κοινότητες Θάσου, ἀλλ' ἐχάθησαν, καθ' ἃ βεβαιώνει ὁ Χιόνης. Ὁ Κῶδιξ
τῆς Κοινότητος Ραχωνίου πού περιεσώθη ἀπόκειται στὸ μοναστήρι τοῦ Ἀ-
γίου Σίλα καὶ εἶναι ὁ πρῶτος γνωστὸς Κῶδιξ πού ἀναφέρεται στὸ θέμα τοῦτο.
Ἀπ' αὐτὴν τὴν ἀρχειακὴ πηγὴ ὁ Χιόνης ἤντησε τὸ ὑλικὸν καὶ τὸ παρουσιάζει
ἀναλυτικὰ καὶ μεθοδικὰ. Κατὰ τὰ τελευτήια χρόνια τοῦ 19ου αἰῶνος ὑφί-
σταται μὲν «Γενικὴ Ὀρφανοεπιτροπὴ τῆς νήσου Θάσου», ἀλλὰ ἡ λειτουργία
τῶν κατὰ τόπους Ἐπιτροπῶν εἶχε χαλαρωθῆ. Δι' ὅ τὸ 1895 ἐμφανίζεται
ἀνασύστασις τῶν ἐγχωρίων Ὀρφανοεπιτροπῶν («μὲ νέους ὄρους καὶ πρόγραμ-
μα»), λέγει ὁ Χιόνης, ἀλλὰ καὶ μὲ σύγχρονη κατάργησι τῆς Γενικῆς Ὀρφανο-
επιτροπῆς. Στὸ μεταξὺ ὁ συγγραφεὺς ἀνεκάλυψε σὲ ἰδιωτικὰ ἀρχεῖα ὀρφανι-
κῆς πράξεις, μὲ κατὰ τόπους παρουσία ὀρφανοεπιτρόπων.

Αὐτὰ τὰ λίαν σημαντικὰ στοιχεῖα προσφέρει ὁ Κ. Χιόνης καὶ εἶναι λίαν
σημαντικὰ γιὰ θέμα ἀπ' ἄλλη πηγὴ ἄγνωστα στὴν ἔρευνα, καθ' ὅσον ἐγὼ
γνωρίζω.

3. Ἦδη, τύχη ἀγαθῆ, ὁ Χιόνης ζητῶν εὕρισκε. Ἀνεκάλυψε τὸν Κώ-
δικα τῆς Ὀρφανοεπιτροπῆς Θεολόγου, ὁ ὁποῖος σώζεται ὀλόκληρος καὶ μὲ
τὶς ἀναγραφές του στελεχώνει τὴν παροῦσαν ἀνακοίνωσι. Προωρίσθη ἀρχικῶς
ὁ Κῶδιξ πού παρουσιάζω γιὰ τὴν Καλλιράχη, ὅπως μαρτυρεῖ ὁ τίτλος στὸ
ἐξώφυλλο: «Βιβλίον τῶν ὀρφανικῶν περιουσιῶν τῆς χώρας Καλῆς Ράχης,
ὁ γραμματεὺς αὐτῶν Νικόλαος Ἰωαννίδης». Ἀλλ' ἐχρησιμοποιήθη γιὰ τὴν
Ἐπιτροπὴ Θεολόγου καὶ διωρθώθη ὁ τίτλος.

Καθὼς σωστὰ παρατηρεῖ ὁ Χιόνης, τὸ μεγαλύτερο ἐνδιαφέρον τοῦ Κώ-
δικος αὐτοῦ εὕρισκεται στὸ ὅτι περιέχει τὸν Κανονισμὸ λειτουργίας τῆς Ὀρ-
φανοεπιτροπῆς, δηλ. τὸ βασικὸ καὶ ἄγνωστο κείμενον τοῦ καταστατικοῦ χάρ-
του τοῦ θεσμοῦ. Ἀρχὴ σοφία, λοιπὸν ὁ Κανονισμὸς λειτουργίας Θεολόγου.
Μεταφέρω κατ' ἀρχὴν τὴν βασικὴν πράξι (φφ. 5-6), μὲ τὴν σύντομη προτασ-
σομένη εἰσαγωγὴ στὸ θέμα:

Ἐν ἔτει 1874, μηνὶ Μαΐου, συγκροτηθείσης Γενικῆς Συνελεύσεως ἐν Λιμένι Παραγίας, παρόντος καὶ τοῦ Σ. Διοικητοῦ τῆς νήσου Ἰμβραήμ Ἀσαφῆ βέη, ἐνεκρίθη ὡς ὠφέλιμον καὶ σωτηριῶδες διὰ τὴν περιουσίαν τῶν ὀρφανῶν ἢ σύστασις Ἐπιτροπῆς τῶν Ὀρφανῶν, πρὸς διάσωσιν τῆς 5 περιουσίας τῶν ὀρφανῶν καὶ πρόληψιν μελλόντων δυστυχημάτων ὅσον ἀποροῇ αὐτάς. Κατὰ πρότασιν τοῦ Σ. Διοικητοῦ ταυτοχρόνως λοιπὸν ἐγένετο καὶ ἡ ἐκλογή τοῦ προσωπικοῦ τῆς Ἐπιτροπῆς, συγκεκριμένου ἐξ ἑνὸς Προέδρου καὶ Ταμίου τοῦ ἀπὸ Καλῆς Ράχης κ. Ἀναγνώστου Χ. Ἀργυροπούλου, ἑνὸς Γραμματέως τοῦ ἀπὸ Παραγίας Γεωργίου Μ. Χρη- 10 στίδου καὶ τριῶν συμβούλων, τοῦ ἀπὸ Παραγίας Ἀναγνώστου Ἀδγου- στη, τοῦ ἀπὸ Βουλγάρου Ἰωάννου Γιαννάκη καὶ τοῦ ἀπὸ Μαραιῶν Ἰω- άννου Ἀναστασίου, τῶν ὁποίων ὁ προορισμὸς καὶ αἱ ἐργασίαι ἐκανόνι- σθησαν ὡς ἀκολούθως.

Κανονισμὸς τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Ὀρφανῶν νήσου Θάσου, 15 ἐγκριθεὶς παρὰ τε τοῦ Γενικοῦ Συμβουλίου ἐν Θεολόγῳ τῇ 13 Ἀγούστου 1874 καὶ παρὰ τοῦ Σ. Διοικητοῦ ἐν Λιμένι Θάσου τῇ 20 Ἀγούστου 1874.

Ἄρθρ. 1. Τὸ προσωπικὸν τῆς Ἐπιτροπῆς ἐκλέγεται κατ' ἔτος παρὰ τῶν προεστώτων καὶ ἀντιπροσώπων τῆς νήσου ἐκ τῶν εὐνοπολήπτων καὶ 20 εὐπορωτέρων καὶ ἐντίμων κατοίκων τῆς νήσου, τὰ μέλη τοῦ ὁποίου ὀφείλουν πᾶσαν προσπάθειαν, ἐπιμέλειαν καὶ δικαιοσύνην ὑπὲρ τῶν συμ- φερόντων τῶν ὀρφανῶν.

Ἄρθρ. 2. Ἀπαξ ἢ δις τοῦ ἐνιαυτοῦ ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Ὀρφανῶν μετὰ τοῦ Γραμματέως, Ταμία, Συμβούλων αὐτῆς, θὰ μετα- 25 βαίνωσιν εἰς ἕνασιν χωρίον, ὅπου προσκαλοῦντες τὸν προεστώτα, ἱερεῖς καὶ προκρίτους θὰ λαμβάνωσι σημείωσιν τακτικὴν τῆς περιουσίας τῶν ὀρφανῶν τῶν ἐνυπαρχόντων, τῆς ἡλικίας, τῶν ὀνομάτων καὶ ἐπιθέ- των αὐτῶν, τῆς κινήτης καὶ ἀκινήτου περιουσίας των καὶ τοῦ ἐνεργητι- κοῦ καὶ παθητικοῦ αὐτῆς, ἐν τῷ καταλόγῳ δ' ἐκάστου χωρίου θὰ προσυ- 30 πογράψωσι καὶ ὁ προεστὼς μετὰ τῶν λοιπῶν παρευρισκομένων.

Ἄρθρ. 3. Ὀνομάζονται ὀρφανὰ πάντα τὰ τοιαῦτα ἐκ πατρὸς ἢ μητρὸς ἢ καὶ ἀμφοτέρων τῶν γεννητόρων ὀρφανισθέντα καὶ μὴ συμπλη- 35 ρώσαντα τὸ δέκατον ὄγδοον ἔτος τῆς ἡλικίας διὰ τὰ ἄρρενα καὶ τὸ δέ- κατον ἕκτον διὰ τὰ θήλεα.

Ἄρθρ. 4. Εἰς τὴν καταγραφὴν καὶ τακτοποίησιν τῆς περιουσίας τῶν 35 ἐκ πατρὸς ἢ μητρὸς ὀρφανῶν θὰ προσκαλῆται καὶ ὁ ἐπιζῶν γεννήτωρ καὶ μετὰ τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς περιουσίας καὶ διευθέτησιν τῆς διαχειρί- σεως αὐτῆς συμφώνως τῶν ἀναγκῶν καὶ ἡλικίας τῶν ὀρφανῶν ἢ περιου- σία αὐτῶν ἀφήγεται κατὰ προτίμησιν εἰς τὴν διαχείρισιν τοῦ ἐπιζῶντος

40 γεννήτορός των, ὅστις ὑποχρεοῦται νὰ δώσῃ ἔγγραφον ὑπόσχεσιν εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν τῶν Ὀρφανῶν ὅτι θὰ ἐκτελῇ μέχρι κεφαλῆς τὰς ἐπιβαλλομένας αὐτῷ ὑποχρεώσεις, θὰ δίδῃ κατ' ἔτος λογοδοσίαν τῶν πράξεών του εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν καὶ ἐγγνητὴν περὶ τοῦ ἀξιοχρέου τοῦ ἀτόμου του ὀφείποτε ζητηθῆ τοιοῦτος· ἅμα ὁμοῦς ὁ τοιοῦτος ἔλθῃ εἰς δεῦτερον
45 γάμον, τότε δὲν χαίρει τὴν προτίμησιν ταύτην ἀλλ' ὀφείλει νὰ παραδώσῃ ἀμέσως τὴν τῶν ὀρφανῶν περιουσίαν εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν.

Ἄρθ. 5. Εἰς τὴν καταγραφὴν καὶ τακτοποίησιν τῆς περιουσίας τῶν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν γονέων ὀρφανῶν προσκαλοῦνται καὶ οἱ πλησιέστεροι αὐτῶν συγγενεῖς.

4. Σύντομα σχόλια. Στ. 1-12. Εἰσαγωγικὰ τῆς πράξεως. Λόγος γίνεται περὶ Γενικῆς Συνελεύσεως, ὅχι βέβαια κανονὸς σωματείου ἐπὶ τῇ βάσει ἰσχύοντος καταστατικοῦ, ἀλλὰ συγκεντρώσεως τῶν μελῶν τῶν Κοινοτήτων ἢ ἄλλων ἐκπροσώπων στὸ Λιμένα. Τὸ ὅτι παρίστατο ὁ Τοῦρκος Διοικητὴς —καὶ μνημονεύεται— προσδίδει ἰδιαίτερον κύρος στὶς ἀποφάσεις πού ἐλήφθησαν. Ἀκολουθῶς λόγος γίνεται περὶ συστάσεως «Ἐπιτροπῆς τῶν Ὀρφανῶν» καὶ τοῦ ἐπιδιωκόμενου σκοποῦ, μεθ' ὃ μνημονεύεται ἡ ἐκλογή τοῦ προσωπικοῦ (= μελῶν) τῆς Ἐπιτροπῆς· πρόεδρος, ταμίας, γραμματέας καὶ τριῶν συμβούλων. Τὰ μέλη τῆς πρώτης Ἐπιτροπῆς προέρχονται ἀπὸ τὰ χωρία τῆς Καλῆς Ράχης, Παναγίας, Βουλγάρου, Μαριῶν. Περαιτέρω διαρθροῦται τὸ καταστατικόν.

Στ. 13 καὶ ἐξῆς. Προσωπικὸν Ἐπιτροπῆς, ταυτὸν εἰπεῖν διοικήσεις καὶ προσόντα προσώπων (ἄρθρον 1). Χρέη Ἐπιτροπῆς, τρόπος ἐνεργείας (ἄρθρον 2). Ὅρισμὸς ἰδιότητος ὀρφανῶν (ἄρθρον 3). Ἐξασφάλις περιουσίας ὀρφανῶν (ἄρθρον 4). Εἰδικὴ μέριμνα γιὰ τὴν περιουσίαν τῶν ὀρφανῶν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν γονέων (ἄρθρον 5).

5. Ὁ Κανονισμὸς θὰ πρέπει νὰ εἶχε καὶ ἄλλα ἄρθρα. Τὸ ἀπότομο κόψιμο τῆς συντάξεως τοῦ κειμένου καὶ οἱ λευκὲς σελίδες πού ἀκολουθοῦν, ἦτοι ἓνα μικρὸ μέρος τῆς 6ης σελίδος καὶ ὀλόκληρη ἡ 7η σελίς, συνηγοροῦν στὴν ἀποψὶ μας αὐτῇ. Ὁ συντάκτης, εἴτε διότι δὲν εἶχε ὀλοκληρωμένον τὸν Κανονισμὸν, εἴτε ἀντιγράφων τοῦτο ἀπὸ προχείρους σημειώσεις, ἄφησε τὴν ἐπουσιώδη συμπλήρωσί του ἐν τῷ μέλλοντι, πράγμα πού δὲν ἔγινε. Ἀκολουθεῖ ἡ 8η σελίς, πού περιέχει ἐνδιαφέρουσα πρᾶξι τῆς Ἐπιτροπῆς Ὀρφανῶν Θεσσοῦ, συντεταγμένη στὸν Θεολόγο τὴν 16 Ἰανουαρίου 1876. Τὴν παραθέτω.

Συνελθοῦσα ἡ Ἐπιτροπὴ τῶν Ὀρφανῶν Θεσσοῦ ἐνταῦθα ἔκαμεν ἐναρξιν τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς σὺν τῇ Δημογεροντίᾳ ἐξακολουθοῦσα τὰς ἐνεργείας αὐτῆς συμφώνως τῷ Κανονισμῷ αὐτῆς καὶ ταῖς διαταγαῖς τοῦ ἐξοχωτάτου Διοικητοῦ ἡμῶν Ἰβραήμ Ἀσαφῆ βέη, προβαίνουσα καὶ εἰς τὴν μικροτέραν λεπτομέρειαν τῶν ἀναφρομένων δυσχερειῶν.

Τῆδε κοινῇ ἀποφάσει τῆς Ἐπιτροπῆς Ὁρφανῶν Θάσου καὶ τῆς Δημογεροντίας ὑπογράφονται ἐκ τῶν πράξεων μόνον ἡ πρώτη καὶ τελευταία, ἐννοούμεναι ὡς ἅπασαι ὑπογεγραμμένα.

Ἐν Θεολόγῳ τῇ 16 Ἰανουαρίου 1876

Ἡ Ἐπιτροπὴ τῶν Ὁρφανῶν Θάσου

Ὁ Πρόεδρος

Ὁ Γραμματεὺς

Δ. Θωμαΐδης

Ἀργύριος Χ. Ἀργυρόπουλος

Τὰ Μέλη

Ἡ Δημογεροντία Θεολόγου Κάτω Μαχαλᾶ

Σωτήριος Ἰωάννου

Π. Γ. Οἰκονόμος

Ν. Βασιλείου

Σ. Χ'' Σταματίου

Βασίλειος Σωτηρίου

Εἶναι ἐξαιρετικὰ ἰδιάζουσα ἡ πράξις αὐτῆ τῆς Ἐπιτροπῆς Ὁρφανῶν Θάσου τῆς 16 Ἰανουαρίου 1876, διότι ἐμφανίζει δραστηριότητα τῆς Ἐπιτροπῆς μὲ συνεργασία στενῆ τῆς Δημογεροντίας καὶ μὲ παρακολούθησι ἐντολῶν τοῦ Τούρκου Διοικητοῦ Ἰμβραήμ Ἀσαφῆ βέη. Ἐμμέσως γίνεται κάποιος λόγος γιὰ δυσχέρειες στὴν ἐκτέλεσι τοῦ ἔργου τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ ρυθμίζεται τὸ θέμα τῆς ὑπογραφῆς τῶν λαμβανομένων ἀποφάσεων τῶν δύο ὀργανισμῶν (Ἐπιτροπῆς καὶ Δημογεροντίας).

6. Π α ρ α τ η ρ ῆ σ ε ι ς. Ἀπὸ τὸ περιεχόμενον τῶν σωζομένων 5 ἄρθρων τοῦ Κανονισμοῦ τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Ὁρφανῶν τῆς νήσου Θάσου μποροῦν νὰ διατυπωθοῦν κάποιες γενικῆς φύσεως παρατηρήσεις, ἐνῶ οἱ εἰδικώτερες θὰ στηριχθοῦν στὶς μερίδες ὀρφανῶν, ποὺ καταλαμβάνουν τὰ ἐπόμενα φύλλα τοῦ Κώδικος.

Ἐν πρώτοις στὴν βασικὴ ἀποστολὴ τῆς Ἐκκλησίας ἀνήκει ἡ μέριμνα γιὰ τὰ παιδιὰ, τὰ ὀρφανὰ, τὶς χῆρες, τοὺς γέροντες καὶ ὅσους ἔχουν ἀνάγκη. Ἡ ἀποστολὴ αὐτὴ πηγάζει ἀπὸ αὐτὴν τὴν διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ. Ἐπομένως, μέσα στὰ καθήκοντα τῆς Μητροπόλεως Μαρωνείας ἀνήκει νὰ ὀργανώσῃ καθ' οἰονδήποτε τρόπον τὴν προστασία τῶν ὀρφανῶν ἀπὸ κάθε κίνδυνον ἀδικίας καὶ κακομεταχειρίσεως ἀπὸ τὸν ἐπιζῶντα γονέα ἢ τὸν κηδεμόνα ἐνὸς ὀρφανοῦ. Πῶς ἡ πρωτοβουλία αὐτὴ ἐξεδηλώθη τὸ 1874 δὲν ἐρευνᾶται. Ἴσως εἶχαν συμβῆ κάποια περιστατικὰ καὶ κρούσματα εἰς βάρος ὀρφανῶν καὶ αὐτὰ ὠδήγησαν τὸν οἰκεῖον ἱεράρχη. Ὅπως δὲποτε θαυμάζει κανεὶς αὐτὴν τὴν πρωτοβουλία τῆς Τοπικῆς Ἐκκλησίας, ξενίζεται ὅμως γιὰ τὸν τρόπο ποὺ ἐνεργεῖ καὶ πολιτεύεται. Καλὸν θὰ ἦταν νὰ ἐγνωρίζαμε, ἂν ἡ ἰδίᾳ Μητρόπολις εἶχε ἐφαρμόσει παρόμοιον σύστημα ἐργασίας καὶ σ' ἄλλα διαμερίσματα τῆς ἐπαρχίας τῆς. Ἀπὸ τὸν ποιμαίνοντα τὴν ἐπαρχία Μαρωνείας σήμερον κ. Δαμασκη-

νὸ ἐζήτησα πληροφορίες, ἂν σὲ ἀρχεῖα τῆς μητροπόλεως γίνεται ἐφικτὴ σχετικὴ ἔρευνα τοῦ θέματος, ἀλλ' ἔλαβα τὴν ἀπάντησι ὅτι δὲν ὑπάρχουν παλαιὰ ἀρχεῖα. Στὴν περίπτωσί μας θεσμοθετεῖται ἡ προστασία τῶν ὀρφανῶν τῆς Θάσου, ἐνῶ δὲν γνωρίζομε ἂν πρόκειται γιὰ γενικὸ μέτρον ἀνέκαθεν ἐφαρμοζόμενον σ' ὅλες τὶς ἐπαρχίες τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριαρχείου μὲ τὸ ἴδιο σύστημα.

Ἄν, καθ' ὅσον γνωρίζω, ἔχωμε ἐδῶ μία πρωτοβουλία πρωτοφανῆ καὶ ἀξιοπρόσεκτη, προσοχῆς ἄξιον εἶναι ὅτι ἡ πρωτοβουλία αὕτη εἶναι τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι δύναμις ἀναμφισβήτητη καὶ συνεργάζεται μὲ τὴν Αὐτοδιοίκησι, συμπράττει ὅμως δι' εὐνοήτους λόγους σκοπιμότητος καὶ ὁ Τοῦρκος Διοικητής. Τὰ πρόσωπα ποὺ καλοῦνται ν' ἀποτελέσουν τὴν Ἐπιτροπὴ Ὀρφανῶν μ' ἐτησίαι θητεία ἔχουν ἐπιφάνεια, ἐκλέγονται ἀπὸ τὴν Γενικὴν Συνέλευσι, διαλεγμένοι μὲ οὐχὶ συνήθεις ιδιότητες· εὐποροὶ, εὐπόληπτοι, ἐντιμοὶ, ἀφιλοκερδεῖς δραστήριοι.

Γιὰ τὸν τρόπο ποὺ θὰ ἐνεργοῦν τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς Θάσου, ὡς διαλαμβάνει τὸ ἄρθρον 2 τοῦ Κανονισμοῦ, προβλέπεται τακτικὴ ἐπίσκεψις τῶν χωρίων τῆς νήσου μία ἢ δύο φορές τὸ χρόνο. Γιὰ νὰ καταγράφεται ἡ περιουσία τῶν ὀρφανῶν ἀνοίγεται χωριστὴ μερίδα γιὰ τὸ κάθε ὀρφανὸ κατ' ὄνομα, ἡλικία καὶ κινητὴν ἢ ἀκίνητην περιουσία. Πάντοτε μὲ τὴν συνεργασία προεστοῦ, ἱερέως καὶ προκρίτων. Στὴν διακριτικὴ ἐξουσία τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τῶν συνεργαζομένων παραγόντων ἀφήνεται ἡ διακρίβωσις τῆς περιουσίας τῶν ὀρφανῶν. Δὲν καθορίζεται ἀκριβῆς τρόπος ἐξετάσεως καὶ ἐλέγχου τῶν πραγμάτων, ὑποτίθεται ὅμως ὅτι ἀποδεδειγμένως τὰ καταγραφόμενα κινητὰ ἢ ἀκίνητα περιουσιακὰ στοιχεῖα θ' ἀνῆκαν στὸν ἐκλιπόντα γονέα, μόνος κληρονόμος τοῦ ὁποίου θὰ ἦταν τὸ ὀρφανόν. Λόγος γιὰ διαθήκη δὲν γίνεται. Ἄν ἓνα ὀρφανὸ δὲν ἦταν ὁ μόνος κληρονόμος τοῦ πατρὸς ἢ τῆς μητρός του, ἡ Ἐπιτροπὴ ἐκαρπώνετο ὑπερεξουσίαις, σχεδὸν ἀπαλλοτριώνοντας τὸν ἐπιζῶντα γονέα τῶν δικαιωμάτων του, ὄχι μόνον γιὰ τὴν διαχείρισι τῆς περιουσίας του, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ἀνατροφή τοῦ ἰδίου —ἀνηλικίου— τέκνου.

Ὅπως στὸ ἄρθρον 3 τοῦ Κανονισμοῦ δίδεται ὁ ὀρισμὸς τοῦ ὀρφανοῦ, ὀρφανὸ ἦταν ἓνα παιδί ποὺ ἔχανε τὸν πατέρα ἢ τὴν μητέρα του ἢ καὶ τοὺς δύο γονεῖς. Τὴν ιδιότητα τοῦ ὀρφανοῦ τὸ ἀγόρι εἶχε μέχρις ἡλικίας 18 ἐτῶν, τὸ δὲ κορίτσι μέχρι 16 ἐτῶν. Ἡ ἐνηλικίωσις κατὰ τὴν Βυζαντινὴν νομοθεσίαν καθορίζετο στὸ 14ον ἔτος γιὰ τ' ἀγόρια, στὸ 12ον γιὰ τὰ κορίτσια, ἀλλ' ἡ ἐνηλικίωσις αὕτη ἔσχε προκειμένου νὰ συναφθῆ νόμιμος γάμος. Ἐδῶ ὁ συντάκτης παρασύρεται νὰ καθορίζῃ ἐνήλικον τὸ ὀρφανὸ μὲ δικαίωμα νὰ ἐνεργῆ ἐλευθερὰ στὰ ζητήματά του, δηλ. ἀγορές, πωλήσεις, μεταβιβάσεις, ἐνοικιάσεις, ἀνταλλαγές, χωρὶς τὴν προστατευτικὴν συμπαραστάσι τῆς Ἐπιτροπῆς.

Περὶ ἐκκαθαρίσεως τῆς περιουσίας ὀρφανοῦ διαλαμβάνει τὸ ἄρθρον 4

τοῦ Κανονισμοῦ, μὲ συμμετοχὴ τοῦ ἐπιζῶντος ἐκ τῶν γονέων. Ἡ Ἐπιτροπὴ περιβάλλεται μὲ ἰδιάζουσιν ἐξουσία διαδικαστικὴ καὶ ρυθμίζει τὴν διαχείρισιν σύμφωνα μὲ τὴν ἡλικίαν καὶ τὶς ἀνάγκαις τοῦ ὄρφανοῦ. Ὁ ἐπιζῶν γονεὺς ἐπιλέγεται ὄχι κατὰ κανόνα ἀλλὰ κατὰ προτίμησιν ὡς διαχειριστῆς καὶ δεσμεύεται μὲ γραπτὴν ὑπεύθυνον δῆλωσιν νὰ ἀποδίδῃ λογαριασμὸν ἐνώπιον τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ ἡ ἀξιοπιστία του κατοχυρώνεται μ' ἐγγυητὴ. Οἱ ὑπερεξουσίες τῆς Ἐπιτροπῆς μαρτυροῦνται ἀπὸ τὰ λαμβανόμενα μέτρα διασφάλισως τῆς περιουσίας ὄρφανοῦ σὲ περίπτωσιν πού ὁ ἐπιζῶν γονεὺς ἔλθῃ σὲ δεῦτερον γάμο. Καὶ ἐδῶ ὑπάρχει ἀσφαλῶς σοβαρὰ δικαιολογία, γιατί ἀλλάζουν τὰ πράγματα. Τὸ ὅτι τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς ἐπιφορτίζονται μὲ πρόσθετην ἀπασχόλησιν καὶ δὲν γίνεται λόγος περὶ ἀποζημιώσεώς των ἀλλὰ προσφορᾶς δωρεάν ὑπηρεσίας, τοῦτο ἀποτελεῖ μαρτυρία γιὰ ὑψηλότερον ἐπίπεδο πολιτισμοῦ στὴν κοινωνία τῆς νήσου.

Ἀπὸ τὶς ἀναγραφὰς πού ὑπάρχουν στὰ φύλλα τοῦ Κώδικος τῆς Ἐπιτροπῆς Ὁρφανῶν Θάσου πρῶτον ἐνισχύονται οἱ παρατηρήσεις γιὰ τὸν τρόπο πού ἐνεργεῖ ἡ Ἐπιτροπὴ, σχεδὸν οἰκειοποιουμένη δικαστικὰ δικαιώματα. Ὑστερα, μαζὶ μὲ τὰ κτήματα τῶν ὄρφανῶν στὰ ὑλίκων πού σώζεται ὑπάρχουν ὀνόματα ἀνθρώπων καὶ τόπων. Τρίτον χωρεῖ καταγραφὴ ἀντικειμένων οἰκιακῆς χρήσεως σὲ ὄρφανὰ μητρός. Ἐχει κανεὶς τὴν ἐντύπωσιν πὼς διαβάζει προικοσύμφωνο, ἐπομένως τὸ κείμενον περιλαμβάνει καὶ λαογραφικὸν ἐνδιαφέρον. Ἀλλὰ σημεῖα προκαλοῦν ἐνδιαφέρον νομικὸν καὶ εἶναι δυνατὸν νὰ σχολιαστοῦν σὲ περίπτωσιν ἐκδόσεως τοῦ περιεχομένου τοῦ Κώδικος.

Σημειῶνω τὴν ἐσχάτην παρατήρησιν ὡς πρὸς τὸν συντάκτη τοῦ Κανονισμοῦ, ὁ ὁποῖος προκαλεῖ τὸν σημερινὸν ἀναγνώστη του ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμὴ πού ξετυλίγει τὶς θέσεις τοῦ καταστατικοῦ αὐτοῦ χάρτου προστασίας ὄρφανῶν. Εἶναι ἀφανὴς καὶ ἄσημος, φαίνεται ὅμως λόγιος, εὐρυμαθὴς, κατηρητισμένος στὰ γραμματικά, νομικά, κοινωνικά (οἱ συντάκτες τῶν μερίδων ὄρφανῶν δὲν ἔχουν ἀνάλογη μόρφωσιν). Ὅπισθεν ὅμως τοῦ συντάκτου ἡ γραφείως τοῦ Κανονισμοῦ μεθοδεύει τὰ πράγματα κάποιος ἄλλος, ὁ ἀρχιερεὺς μᾶλλον τοῦ τόπου, ὁ καὶ ἐμπνευστῆς τῆς ιδέας καὶ αὐτὸς ταυτίζεται μὲ τὴν ἀπρόσωπὴ Ἐκκλησία. Ἔτσι εἶναι. Ὅπισθεν μιᾶς ἰσχυρᾶς προσωπικότητος —πολιτικῆς, θρησκευτικῆς, πνευματικῆς— ἡ καὶ ὄπισθεν ἐνὸς ἀξιώματοῦχου μεγάλης ἢ μικρᾶς πολιτείας, ὑπάρχει ἓνας ἀφανὴς νοτάριος μὲ ἀνάλογες γνώσεις καὶ μὲ πείρα καὶ αὐτὸς συντελεῖ στὸ νὰ καταξιῶνται ἢ κάποτε ἀλόγιστη ἐξουσία, οἰασδῆποτε μορφῆς. Ὡς πρὸς τὸν παράγοντα τῆς κατοχῆς, τὸν Τοῦρκο Διοικητὴ τῆς νήσου, δίδεται ἀφορμὴ μὲ τὴν συμμετοχὴ του γιὰ περαιτέρω ἔρευνα γιὰ τὴν συμπεριφορὰ τῆς ἐξουσίας κατοχῆς κατ' αὐτὴν τὴν περίοδον (τελευταῖον τέταρτον τοῦ 19ου αἰῶνος), σὲ σύγκρισιν μὲ τὴν προηγουμένη καὶ τὴν ἐπομένη, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸν χαρακτῆρα τῶν προσώπων πού ἔφεραν τὸ ἀξίωμα.

Ὁ Κώδιξ τῆς Ἐπιτροπῆς Ὁρφανῶν Θεολόγου Θάσου ἀποτελεῖται ἀπὸ 72 σελίδες ἐκ τῶν ὁποίων οἱ ὑπ' αριθ. 2, 3, 4, 7, 11, 37 καὶ 53 εἶναι λευκές. Ἡ ἀρίθμησις τῶν σελίδων ἔγινε ἀπὸ τὸν Κώστα Χιόνη. Ὁ Κώδιξ φέρει ἐξωτερικὰ πινάκια διαστάσεων 0,295×0,203, ἐνῶ ἐσωτερικὰ τὰ φύλλα του ἔχουν διαστάσεις 0,290×0,195. Κάτοχος τοῦ Κώδικος εἶναι σήμερον ὁ κ. Εὐάγγελος Παπαθεοδώρου, ὅστις τὸν ἔθεσε στὴν διάθεσι τοῦ Κώστα Χιόνη. Στὸν κ. Εὐάγ. Παπαθεοδώρου περιῆλθεν ἀπὸ τὸν πατέρα του Γεώργιο Παπαθεοδώρου, ὁ ὁποῖος ἦτο ἱερεὺς Κάτω Θεολόγου. Ὁ Κανονισμὸς περιέχει ἱστορικὰ στοιχεῖα ποὺ ἔρχονται στὸ φῶς γιὰ πρώτην φορά. Μαθαίνομε ὅτι ἡ σύστασις τῆς Ἐπιτροπῆς Ὁρφανῶν Θάσου ἔγινε τὸν Μάϊο τοῦ 1874. Ἀπὸ τὴν Γενικὴν Συνέλευσι τῆς Θάσου ἐξελέγησαν καὶ ἀπετέλεσαν τὴν πρώτην Ἐπιτροπὴν Ὁρφανῶν Θάσου γνωστὲς προσωπικότητες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ὡς πρόεδρος καὶ ταμίας ἀνέλαβε ὁ Ἀναγνώστης Χ' Ἀργυρόπουλος, ὡς γραμματεὺς ὁ ἰατρός Γ. Μ. Χρηστίδης καὶ ὡς σύμβουλοι ὁ Ἀναγνώστης Αὐγουστῆ, ὁ Ἰωάννης Γιαννάκη καὶ ὁ Ἰωάννης Ἀναστασίου. Ὁ Κανονισμὸς τῆς Ἐπιτροπῆς Ὁρφανῶν Θάσου ἐνεκρίθη στὸ Θεολόγο ἀπὸ τὸ Γενικὸν Συμβούλιον στίς 13 Αὐγούστου 1874 καὶ στὴ συνέχεια ἐστάλη στὸ Λιμένα καὶ ἐνεκρίθη ἀπὸ τὸν Διοικητὴ στίς 20 Αὐγούστου 1874.

Οἱ ἐργασίες τῆς πρώτης Ἐπιτροπῆς πρέπει νὰ καθυστέρησαν. Ἡ καταγραφή τῶν ὀρφανικῶν περιουσιῶν ἄρχισε ἀπὸ τὴν δευτέραν κατὰ σειρὰν Ἐπιτροπὴν, ποὺ εἶχε ὡς πρόεδρό της τὸν προεστὸ τῶν Μαριῶν Δ. Θωμαΐδης καὶ ὡς γραμματέα τὸν Ἀργύριο Ἀ. Χ' Ἀργυρόπουλο, υἱὸ τοῦ προέδρου καὶ ταμία τῆς πρώτης Ἐπιτροπῆς. Ἡ Ἐπιτροπὴ Ὁρφανῶν Θάσου τοῦ Β' ἔτους κατέφθασε στὸ Θεολόγο καὶ ἄρχισε ἀμέσως τίς ἐργασίες της, οἱ ὁποῖες κράτησαν 4 ἡμέρες. Ἄρχισαν στίς 13-1-1876 καὶ ἔληξαν στίς 16-1-1876. Οἱ ὀρφανικὲς περιουσίες καταγράφονται μὲ κάθε λεπτομέρεια στίς σελίδες 9-35 τοῦ Κώδικος. Προηγεῖται στὴν σελ. 8 ἡ πρᾶξις τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐργασιῶν τῆς καταγραφῆς, ποὺ παραθέσαμε παραπάνω. Ἡ πρᾶξις αὐτὴ ὑπογράφεται καὶ ἀπὸ τὴν Ἐπιτροπὴ Ὁρφανῶν Θάσου καὶ ἀπὸ τὴν Δημογεροντία τοῦ Κάτω Θεολόγου στίς 16-1-1876, ἡμερομηνία ποὺ φέρει καὶ ἡ τελευταία ὀρφανικὴ περιουσία ποὺ καταγράφεται στὴν σελ. 35, ἐνῶ στὴν σελ. 36 ὑπογράφουν πάλιν οἱ ἴδιοι, ποὺ ὑπογράφουν καὶ στὴν σελ. 8. Οὕτω ὅλες οἱ ἀναγραφές ποὺ παρεμβάλλονται μεταξὺ τῶν σελίδων 8 καὶ 36 θεωρῶνται «ὡς ἀπασαι ὑπογεγραμμέναι».

Στίς 10 Μαΐου 1877 κατέφθασε στὸ Θεολόγο ἡ Ἐπιτροπὴ Ὁρφανῶν Θάσου τοῦ τρίτου ἔτους καὶ ἄρχισε τὸ ἔργον της, ποὺ ἐκράτησε δύο μόνον ἡμέρες, ἧτοι 10 καὶ 11 Μαΐου. Ἀπὸ τὴν σχετικὴν πρᾶξι, ποὺ ἀναγράφεται στὴν σελίδα 38, μαθαίνομε τὰ νέα ὀνόματα τῆς Ἐπιτροπῆς Ὁρφανῶν Θάσου

καὶ τῆς Προεστοδημογεροντίας τοῦ Κάτω Θεολόγου. Παραθέτομε τὴν ἴδια τὴν πράξι, πού ἔχει ὡς ἐξῆς:

Συνελθοῦσα ἡ Ἐπιτροπὴ τῶν Ὀρφανῶν Θάσου ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ τὸ τρίτον ἤδη ἔτος ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν κυρίων προεστῶτος καὶ δημογερόντων ἐκ συμφώνου εἰργάσθη μετὰ πάσης τῆς δυνατῆς ἐπιμελείας καὶ εὐκρωείας, ἐξομαλύνουσα πᾶσαν ἀναφρομένην δυσχέρειαν. Τῇ κοινῇ δὲ ἀποφάσει ἐνεκρίθη ὅπως ὑπογραφῶσιν αἱ ἐνεργηθεῖσαι πράξεις ἐν ἀρχῇ μόνον καὶ τέλει. Ἐν Θεολόγῳ Κάτω Μαχαλᾷ τῇ 10 Μαΐου 1877.

Ἡ Ἐπιτροπὴ Ὀρφαν. Θάσου

Ὁ Πρόεδρος καὶ Ταμίας

Θεόδωρος Π'' Οἰκονόμου

Τὰ μέλη

Ὁ Γραμματεὺς

Νικόλαος Βασιλείου

Ἀργύριος Ἀ. Χ'' Ἀργυρόπουλος

Ὁ Προεστὼς Θεολόγ. Κ. Μαχ.

Σωτήριος Ἰωάννου

Οἱ δημογέροντες

Βασίλης Σωτήρη

Μετὰ ἀπὸ τὴν πράξι αὐτὴ ἀκολουθοῦν οἱ ἀναγραφές τῶν ὀρφανικῶν περιουσιῶν στὶς σελίδες 39-48 τοῦ Κώδικος. Ὑπάρχουν μόνο τρεῖς νέες ἀναγραφές, ἐνῶ οἱ περισσότερες ἀναφέρονται σὲ ὀρφανὰ πού οἱ περιουσίες των εἶχαν καταγραφεῖ τὸν προηγούμενο χρόνο. Βέβαια δὲν ἀναγράφεται ἐκ νέου ἡ περιουσία αὐτῶν, ἀλλὰ μόνον τὸ ἐνεργητικόν τους. Χαρακτηριστικὰ ἀναφέρεται γιὰ τὸ ὀρφανὸν Γεωργίου Τσιτσιρίκου καὶ Εἰρηνίτσας Κυριάκου στὴν σελ. 39: «Περὶ τῆς περιουσίας αὐτοῦ διαλαμβάνεται ἐν τοῖς βιβλίοις τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Β' ἔτους, ἤδη δὲ διαλαμβάνεται περὶ τοῦ ἐνεργητικοῦ αὐτοῦ. Χρέος πρὸς τὸ ὀρφανόν. Εἰρηνίτσα Κυριάκου σὺν τῷ τόκῳ 7 μην. γρ. 278. Ἐνοίκιον ἐφετινὸν γρ. 150. Τόκος ἐνὸς ἔτους 51. Ἐνοίκιον μέχρις Ἀπριλ. τοῦ 1878 διὰ μισθὸν καὶ ὅλα τὰ κτήματά του γρ. 100. Ἰωάννης Κωνσταντίνου Κοβαῖος διὰ τὰς 90 ὀκ. 450. Τόκος ἐνὸς ἔτους 54. Παρεδόθη δὲ τὸ ὀρφανὸν τοῦτο εἰς τὴν ἐπιζῶσάν μητέρα ὑπὸ τὰς αὐτὰς ὑποχρεώσεις καὶ τοὺς αὐτοὺς ὄρους. Ἐν Θεολόγῳ τῇ 10 Μαΐου 1877».

Μετὰ τὸ 1877 ἡ Ἐπιτροπὴ Ὀρφανῶν Θάσου φαίνεται πὼς ἀδράνησε. Δὲν ὑπάρχουν ἀναγραφές κατὰ τὰ ἔτη 1878-1881 καὶ μόνον τὸ 1882 σημειώνονται στὴν σελ. 49 τὰ ὀνόματα τριῶν ὀρφανῶν πού οἱ περιουσίες των εἶχαν καταγραφεῖ τὸ 1876. Στὴν σελ. 50 παρατίθεται ἕνας κατάλογος χρεωστικῶν πρὸς τὰ ὀρφανὰ, πού παραδίδονται στὸν ταμία τῆς ἐγχώριας ἐπιτροπῆς ὀρ-

φανῶν. Ὁ κατάλογος αὐτὸς ὑπογράφεται στὶς 10 Ἀπριλίου 1882 ἀπὸ τὸν πρόεδρο τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπῆς Ὀρφανῶν Θάσου Ἰωάννη Χ΄ Κωνσταντίνου καὶ ἀπὸ τὸ γραμματέα Ἰωάννη Λασκαρίδη. Ἀκολουθεῖ στὶς σελ. 51-52 ἡ ἀναγραφή τῆς περιουσίας τοῦ ὀρφανοῦ Σωτηρίου Πετίκου καὶ Ἐλένης Ἰωάννου Ἀνεγνώστη καὶ στὴν συνέχεια σημειώνονται τὰ χρεομόλογα τῶν ὀφειλετῶν πρὸς τὰ ὀρφανά. Στὶς ἐπόμενες σελίδες καταγράφονται οἱ χρεωστικὲς αὐτῶν ποὺ δανερίζονται ἀπὸ τὰ χρήματα τῶν ὀρφανῶν, μερικὲς νέες ἀναγραφὲς ὀρφανῶν καὶ πολλὲς ἐξοφλητικὲς ἀποδείξεις τῶν ὀρφανῶν ποὺ ἐνηλικιώνονται καὶ παραλαμβάνουν τὰ χρήματά τους ἀπὸ τὸν ταμία τῆς ἐγχώριας ὀρφανοεπιτροπῆς.

Ἀπὸ τὴν μελέτην τοῦ Κώδικος διαφωτίζεται καλύτερον ὁ θεσμὸς τῶν ὀρφανοεπιτροπῶν ποὺ ἐλειτούργησαν στὴν Θάσο κατὰ τοὺς χρόνους τῆς τουρκοκρατίας. Ἀπὸ τίς ἀναγραφὲς τῶν ὀρφανικῶν μερίδων ἔρχονται στὸ φῶς στοιχεῖα ἄγνωστα μέχρι σήμερον. Ἐντυπωσιάζει ἡ μεταβίβασις μισῆς μαύρης συκαμινέας ἢ ἐνὸς κλώνου ἢ ἐνὸς λουμακίου ἢ μισοῦ λουμακίου αὐτῆς. Ἡ ἀναγραφή ἀκόμα ὅτι «ἂν μαρτυρήσῃ ὁ ἀδελφὸς τοῦ ἀποθανόντος ὅτι ἀφῆκε χρήματα, ὑποχρεοῦται ἢ ἐπιζῶσα μήτηρ νὰ τὰ παραδώσῃ εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν τῶν Ὀρφανῶν» ἢ ὅτι «ἐπειδὴ ὑπάρχει ὑποψία ὅτι ἔχει καὶ ἄλλα κτήματα, ἂν, λοιπόν, μαρτυρηθῶσι, θὰ ἀφαιρῆται τὸ δικαίωμα τοῦ ἀνδρομοιρίου της» ἢ ἡ παραπομπὴ σὲ δίκην τοῦ παπποῦ Παπαλάσκαρη, ἐπειδὴ ἐδάνεισε χρήματα τοῦ ὀρφανοῦ ἐγγονοῦ του στὸν γαμπρό του Γ. Μ. Χ΄ Ἰωάννου, χωρὶς τὴν συγκατάθεσι τῆς Ὀρφανοεπιτροπῆς ἢ ἡ πίσις ποὺ ἀσκήθηκε σὲ γυναίκα γιὰ νὰ διώξῃ τὸν ἄστεπτον ἄνδρα ποὺ εἶχε στὸ σπίτι της γιὰ νὰ κρατήσῃ τὸ ὀρφανὸ παιδί της ἢ ἡ ἀπόφασις ὅτι «οὐδεὶς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ λάβῃ ἐκ τῶν πιστωτῶν μέχρι τῆς δευτέρας ἐλεύσεως τῆς Ἐπιτροπῆς Ὀρφανῶν Θάσου». Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ περίπτωσις τῶν ὀρφανῶν Γεωργίου Δημητρίου καὶ Στρατήγινας Ι. Τάλα στὴν σελ. 42 τοῦ Κώδικος. Ἐπειδὴ τὰ χρέη τοῦ ἀποβιώσαντος πατρὸς ἦσαν πολλὰ, ἡ Ἐπιτροπὴ Ὀρφανῶν Θάσου ἀποφασίζει στὶς 11 Μαΐου 1877 τὰ ἑξῆς: «Περὶ τῶν χρεῶν τούτων συσκεφθεῖσα ἡ Ἐπιτροπὴ μετὰ τοῦ Προεστῶτος καὶ Δημογερόντων ἀπεφάσισε τῇ συγκαταθέσει καὶ τῶν δανειστῶν ὅπως ἐξοφληθῶσι ταῦτα τὰ χρέη διὰ τῆς πληρωμῆς τοῦ ἐνὸς τρίτου τοῦ ὅλου χρέους καὶ τὸ μὲν ἀνάλογον τῶν προβάτων παρῆδωκεν εἰς τοὺς δανειστάς, τὸ δὲ ἀνάλογον τῶν χρημάτων εἰς τὸν προεστῶτα κ. Σωτ. Ἰωάννου, ὅπως διανέμη εἰς ἕκαστον κατ' ἀναλογίαν». Παρομοίαν ἔκπτωσιν συναντῶμεν καὶ εἰς ἀπόφασιν τοῦ Μικτοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου Κάτω Θεολόγου, ποὺ ἐλήφθη στὴν συνεδρίασι τῆς 19ης Ἰουλίου 1896 καὶ ἀναφέρει γιὰ τὰ χρέη τοῦ Κυριάκου Πλούτου ὅτι ἂν «ἡ ἀξία τῆς ὀρφανικῆς περιουσίας δὲν καλύπτει τὰ χρέη ... οἱ πιστωτὲς θὰ λαμβάνωσι τὰ χρήματα μὲ τὴν νενομισμένην ἔκπτωσιν» (βλ. Κῶδιξ ἀποφάσεων Μ. Ε. Δικαστηρίου

Κάτω Θεολόγου, σ. 9, πού εὑρίσκεται εἰς χεῖρας Εὐαγγέλου Παπαθεοδώρου).

Ἐναν ἄλλον Κώδικα ὀρφανικῶν περιουσιῶν, πού ἐντόπισε ὁ Κώστας Χιόνης, εἶναι ὁ Κῶδιξ τοῦ Κάστρου, πού εὑρίσκεται στοῦ ἀρχεῖο τοῦ Αὐγουστοῦ Ἀναστασιάδη. Ἀπό τὸν Κώδικα, ὅμως, αὐτὸ διασώθηκαν ἐλάχιστα φύλλα.

Ἐπανερχόμεστε στὸν Κώδικα τοῦ Θεολόγου ἀπ' τὸν ὁποῖο παραθέτουμε τὶς πρῶτες ὀρφανικῆς περιουσίες, ὅπως ἔχουν καταχωρηθῆ.

7. Μερὶδες ὀρφανῶν. Στὸ φ. 9 καταχωρίζεται πρώτη μερὶς ὀρφανῶν στὸν παρουσιαζόμενον Κώδικα μὲ τὴν ἔνδειξι «Ὀρφανὰ Ἀναστασίου Βακάλῃ καὶ Ἐλένης Κ. Νικήτα». Εἶναι ἓνα γραφικὸ κείμενο καταγραφῆς περιουσίας μαζί μὲ ἄλλες σχετικῆς μ' αὐτὴν εἰδήσεις. Μεταφέρεται ἢ καταχωρῶνται ὡς ἔχει, χωρὶς νὰ τηρεῖται ἡ ὀρθογραφία τοῦ συντάκτου.

Ἀποθανὸν πρόσωπον ἐκ τῶν γονέων ὁ Ἀναστ. Βακάλῃς ἐγκατέλιπε τρία τέκνα, ὀνομαζόμενα Γεώργιον, Δημήτριον καὶ Εὐθυμίαν.

Ἡ περιουσία αὐτοῦ

7 ἐλαιόδενδρα εἰς Ποτὸν

2 » εἰς Ἀστρίδι

1 κῆπος εἰς τὴν Καραϊὰν Ζουρπὰ ἐκ 2 λιτῶν

5 κούπια 1 τζιαπίον

1 δέντισερης 1 τζιάπα

2 σιδηροσίγια 1 δικέλλιον

1 χάλκωμα μικρόν 1 σενδούκιον

1 ταβὰς 1 μουλάριον

1 τσικούριον 1 οἰκία μετὰ τῆς περιοχῆς

2 μπαλτάδες μικροί

Χρέος πρὸς τὰ ὀρφανὰ

1400 γρ. Ἰωάννης Α. Πλατάνας ἐκ Καζαβιτίου, ὡς τὸ κατάστιχον περιλαμβάνει. 270 γρόσια Κυριάκος Ξενέλης διὰ χρεωστικῆς.

Ἡ γυνὴ τοῦ ἀποθανόντος μᾶς παρουσίασεν ἐν κατάλογον ἀπὸ γρόσια 17.775 καὶ 10, ὅστις ἐγχειρίσθη εἰς τὸν σούμπασην, διὰ νὰ τὰ συνάξῃ μὲ τὴν Δημογεροντίαν καὶ ὅσα συνάξῃ νὰ δώσῃ κατάλογον τακτικὸν εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν τῶν Ὀρφανῶν. Τὰ ἀνωτέρω κτήματα ἀνήκουσι εἰς τὰ τρία ὀρφανὰ, προτάσεως δὲ γενομένης τῆ ζώσῃ μητρὶ ἀνεδέχθη τὴν παράδοσιν τῶν κτημάτων, ὡς καὶ τὴν διατροφήν τῶν τέκνων τῆς καὶ εἰς ἔνδειξιν ὑποφαίνεται.

Ἐν Θεολόγῳ τῆ 14 Ἰανουαρίου. 1876

Ἐλένη Κ. Νικήτα ὑπόσχομαι καὶ διὰ τὸ ἀγράμματον γράφω διὰ χειρὸς τοῦ Π. Οἰκονόμου, ὅστις καὶ μαρτυρεῖ, ἐγὼ δὲ βάζω τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ †

φ. 10 Ὀρφανὰ Ἀναγνώστου Ἀρχονδῆ

Ἀποθανὸν πρόσωπον ἐκ τῶν γονέων Ἀναγνώστης Ἀρχονδῆ ἐγκατέλιπε

δύο τέκνα, ὀνομαζόμενα Κυριάκον καὶ Δεσποίνην. Ἡ περιουσία αὐτοῦ, ἣτις ἀνήκει καὶ εἰς τὰ δύο τέκνα.

60 ἀμπολάδια εἰς τὴν Ἀβατσιανὴν

12 ἐλαιόδενδρα εἰς Ἀστρίδας

5 » εἰς Λάκκον

Χρέος πρὸς τὰ δύο ὄρφανὰ

Ἐπειδὴ ἡ περιουσία τοῦ ἀνωτέρω ἀνήκει εἰς τὰ δύο τέκνα καὶ παρουσιασθέντα σήμερον ἐνώπιον ἡμῶν, ἡ Δημογεροντία ἐνέκρινεν ὅτι ἐκ τῶν δύο τέκνων τὸ ἐν ὑπανδρεύθῃ καὶ τὸ ἕτερον εὐρέθῃ ἐνήλικον καὶ ἀπεφασίσθη γὰρ μὴ ἐγγραφῶσι τὰ ἀνωτέρω κτήματα.

Ἐν θεολόγῳ τῇ 13 Ἰανουαρίου 1876

Π. Γ. Οἰκονόμος

Σταυρόπουλος Χ'' Σταματίου

N. Βασιλίου

κοσταντῆς ἀναζασηου

Διμητρὸς Ἀλέγνωσι

Βασίλεις Λαμπύρης

φ. 12-13 Ὅρφανὸν Ἰωάννου Καζαντσοῦ καὶ Λυγιωῆς Κανατᾶ

Ἀποθανὸν πρόσωπον ἐκ τῶν γονέων Λυγιωῆς Κανατᾶ ἐγκατέλιπεν ἐν τέκνον, ὀνομαζόμενον Μαρίαν.

Ἡ περιουσία αὐτῆς

5 ὀκάδες καὶ 300 δράμια παμύριον παλαιὸν

1/2 γούνα τσόχινη καὶ μία τσάκα

1 συρκουτσέμπιρον

1 μισάλιον

1 μανδήλιον μαγλίκι

1 πισκίριον

1 προσκέφαλον

5 ἔργα

1 φουστάνιον πράσινον ἄραπτον

2 πανιὰ μικρὰ, ἓνα πανίον μέγα

4 προσκέφαλα, 1 ροῦχον παλαιὸν

2 στρώματα βασμαδένια

1 λιγινόπρικον πακιρένιο

1 νταβάς, 1 δέντσερης, 1 τηγάνιον

3 φουστάνια, ἐξ ὧν τὸ ἐν νεράντισιον, τὸ ἄλλο κίτρινον καὶ τὸ τρίτον κριμιζιέ

2 ὑποκάμισα γεράνια

1 » πεπρωτὸν

1 » κόκκινον

3 μεσάλια

1 σποργιά ἀμπέλιον εἰς Ἀστρίδας

1 χωράφιον εἰς Ποτὸν ἄνωθεν τοῦ μαγαζίου ἐκ στρεμ. 5

1/2 λονμάκιον συκαμινέα μάρση ἐντὸς τοῦ κήπου

2 καθερίδια εἰς τὰ Καθερίδια τοῦ Παντελεῆ

2 ἐλαιόδενδρα εἰς τὸ Ἀλευροῦδι

1 » εἰς Λόκουβες

1 » εἰς Πηγάδιον καὶ ἐν ἄντικρον του Πηγαδίου

- 1 » εἰς Καμάριον
 1 » εἰς Γωνιάς ἐντὸς τοῦ χωραφίου Πέτκου
 1 » εἰς Κέδρον
 1 φουστάνιον κόκκινον λιχρὸν
 1 μπόγος
 1 σενδούκιον
 1 εἰς Ἅγιον Δημήτριον
 1 εἰς Ἄστρις
 7 καθερίδια εἰς τὰ Παπαδικὰ εἰς Ἄστρις

Ἐκτὸς αὐτῶν τῶν κτημάτων ὑπάρχον καὶ ἄλλα κτήματα, ἅτινα εἶναι ἀμοίραστα καὶ ἀφοῦ θὰ διανεμηθῶσι, ὑπόσχεται ὁ θεῖος τοῦ ὄρφανοῦ Βασίλειος Κανατᾶς νὰ παραδώσῃ τὸ ἀνάλογον ἐκ τῶν τριῶν μεριδίων εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν τῶν Ὀρφανῶν Θάσου μὲ τακτικὸν κατάλογον. Ἴ πανίον μέγα καὶ ἕν μικρόν, τὰ ὁποῖα λείπουσιν ἐκ τῶν ἀνωτέρω πανίων, ὑποχρεοῦται ὁ Ἰωάννης Καζαντῆς νὰ τὰ κάμη καινούργια καὶ νὰ τὰ παραδώσῃ εἰς τὸν Βασίλειον Κανατᾶν.

Ἰωάννης κωσταντίνου ὑπόσχομε νὰ ταρχισο καὶ διὰ τὸν ἀγράματον γράφο διὰ χιρὸς τοῦ Νικολάου βασιλίου ὀστις καὶ μαρτιοῆ

Τὰ ἀνωτέρω ἡμίσεια γούνα καὶ μία τσάκα ἐπωλήθησαν ἐπὶ δημοπρασίᾳ διὰ γρόσ.

290

ὁ τόκος ὀκτὼ μηνῶν γρ. $\frac{24}{314}$

Τὰ κτήματα ταῦτα ἀνήκουσιν εἰς τὸ ὄρφανὸν τῆς Λυγιῆς Κανατᾶ, ὅθεν προτάσεως γενομένης τῷ θείῳ τῆς ἀνεδέχθη τὴν διατήρησιν καὶ παράδοσιν τῶν ἀνωτέρω εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν τῶν Ὀρφανῶν, ὡς καὶ τὴν διατροφήν τοῦ ὄρφανοῦ, καὶ εἰς ἔνδειξιν ὑποφαίνεται. Ἐν Θεολόγῳ τῇ 13 Ἰανουαρ. 1876. Βασίλειος Ἀναγνώστου ὑπόσχομαι.

Υ.Γ. 25 αἰγίδια ὑποχρεοῦται ὁ Βασίλειος Κανατᾶς νὰ παραδώσῃ σῶα εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν τῶν Ὀρφανῶν Θάσου.

Βασίλειος Ἀναγνώστου ὑπόσχομαι.

Περαιτέρω μεταφορὰ τῶν σημειώσεων στὰ φύλλα τοῦ Κώδικος δὲν ἔχουν νόημα σ' αὐτὴν ἐδῶ τὴν ἐργασία. Δὲν ἀρνοῦμαι ὅτι ἔχουν τοπικὸ —ἱστορικὸ καὶ λαογραφικὸ— ἐνδιαφέρον καὶ πιστεύω ὅτι ἐν καιρῷ θὰ μεριμνήσῃ γιὰ τὴν ἔκδοσί τους ὁ φίλτατος Κ. Χιόνης. Οὔτε χρόνος οὔτε δυνατότης ἐρεῦνης γιὰ σχολιασμὸ καὶ ἄλλων σημείων τοῦ Κανονισμοῦ καὶ τῶν καταχωρίσεων ὑπάρχει σ' ἕνα ξενοχωρίτη γιὰ θασιακὰ ζητήματα περὶ τόπων, προσώπων, ἐθίμων, λέξεων καὶ ἄλλων στοιχείων, γιὰ τὰ ὁποῖα ὑπάρχουν ἐνδείξεις στὰ κείμενα. Δι' ὅ κατακλείεται ἡ παροῦσα δημοσίευσίς με ἐκφρασιν εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν Χιόνην γιὰ τὴν προσφορὰν τῶν φωτοτυπιῶν τοῦ Κώδικος καὶ πολλῶν ἀκόμη πληροφοριῶν περὶ τοῦ θέματός μου ἐντὸς τοῦ καλὰ ὀργανωμένου Β' Συμποσίου Θασιακῶν Μελετῶν.

